

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת

השלוש - עשרה

החלטות והנחיות

ירושלים, התשנ"ב - 1992

תוכן הענינים

=====

עמ' 7 - 8

מ ב ו א

=====

עמ' 9

אמנת הבחירות

=====

עמ' 10 - 11

פניית היו"ר אל סיעות
הכנסת היוצאת והרשימות
החדשות

עמ' 12 - 15

האמנה הבינמפלגתית
לשמירת טוהר הבחירות
לכנסת הי"ג

עמ' 16

נוהל דיון

=====

עמ' 17 - 22

נוהל הדיון בוועדת
הבחירות המרכזית בענין
סעיף 7א לחוק הבחירות
לכנסת (נוסח משולב),
התשכ"ט - 1969

- עמ' 23 הנחיות אל ראשי מטות
ההסברה וחברי ועדת
הבחירות המרכזית
=====
- עמ' 24 - 25 איסור שידורי תעמולת
בחירות בתחנות כבלים
רשמיות ומקומיות
- עמ' 26 - 27 מודעות תעמולה בתדפיס
(INSERT) מוסף
- עמ' 28 - 30 הגבלות השימוש בשלטים
ובמודעות
- עמ' 31 שימוש בדגל המדינה
לצרכי תעמולת בחירות
- עמ' 32 שימוש בשמותיהם של חללי
צה"ל לצרכי תעמולה
- עמ' 33 - 34 איסור תעמולת בחירות
באמצעות כלי טיס ושיט

- 35 עמ' איסור הדבקות מדבקות
(סטיקרים) על רכוש פרטי
- 37 - 36 עמ' משאלים טלפוניים
- 38 עמ' איסור הופעת מועמד
לכנסת בטלוויזיה בכבלים
ורשתות טלוויזיה מחוץ
לישראל
- 39 עמ' פרסומים שיש בהם פגיעה
במשפחות שכולות
- 40 עמ' חוות דעת של יושב-ראש
הוועדה
=====
- 47 - 41 עמ' הרכב נשיאות ועדת
הבחירות המרכזית לכנסת
- 48 עמ' סעיף 11 לחוק מימון
מפלגות, התשל"ג - 1973
התקנת שלטי תעמולה

עמ' 49 - 54 תדרוך רשויות הטלויזיה
והרדיו בדבר איסור
שידור תעמולת בחירות,
על פי סעיפים 5, 15
ו-15א לחוק הבחירות
(דרכי תעמולה), התשי"ט
- 1959

עמ' 55 - 60 שידורי תעמולה בגל"צ

עמ' 61 - 74 דברי יו"ר הוועדה בדיון
על אי-אישור רשימות
מועמדים, לפי סעיף 7א
לחוק יסוד : הכנסת

עמ' 75 - 78 עמדת יו"ר הוועדה
בעניין מר קלוו מיכאל -
בנושא השתחררות מאזרחות
צרפתית לפי סעיף 6(ב)
לחוק יסוד : הכנסת

- עמ' 80 - 91 החלטת תב"כ 1/90
איסור פרסום מודעה מטעם
משרד החקלאות, המהווה
תעמולת בחירות מטעם
סיעת צומת
- עמ' 92 - 104 החלטת תב"כ 2/90
שידור סרט מטעם משרד
האוצר
- עמ' 105 - 108 החלטת תב"כ 8/92
איסור השימוש בכלי רכב
לצורך תעמולת בחירות
- עמ' 109 - 116 החלטת תב"כ 22/92
איסור התקנת שלטי חוצות
- עמ' 117 - 119 החלטת תב"כ 30/92
- עמ' 120 - 124 ותב"כ 84/92
השתתפותו של מר ספי
ריבלין בשידורי תעמולה
של סיעת הליכוד

עמ' 125 - 128 החלטת תב"כ 31/92'
הענקת אזרחות כבוד של
עירית נהריה למועמד
לבחירות לכנסת

עמ' 129 - 130 החלטת תב"כ 31/92 ג'
הענקת אזרחות כבוד של
עירית צפת למועמד
לבחירות לכנסת

עמ' 131 - 132 פסיקתא בתב"כ 38/92
שימוש באמצעי ההסתדרות
הכללית לצרכי תעמולת
בחירות

עמ' 133 - 139 החלטת תב"כ 93/92
איסור השימוש בכרזות
נישאות

עמ' 140 - 142 החלטת תב"כ 100/92
איסור השימוש בקראוונים
כלי רכב נגררים ומבנים
טרומיים לצרכי תעמולת
בחירות

מ ב ו א

=====

נושא הבחירות הינו חלק בלתי נפרד ממרקם החיים של כל מדינה דמוקרטית כמדינת ישראל. אולם אותו נושא מסובך ורב-פנים הוא, כאשר ההוראות הנוגעות לבחירות מפוזרות על פני מספר רב של חוקים אשר לא קל להקיף את כולם.

חברי המכובדים, שקדמו לי בתפקיד, פתחו תלמים חדשים בשדה בלתי חרוש, והעבודה הברוכה שעשו היתה לי לעזר ולעונג רב בגיבוש עמדותי בקשר עם השאלות שהתעוררו בפני.

מהבחינה העקרונית לא היתה מערכת הבחירות לכנסת ה-13 שונה מקודמותיה. אולם הפערים שבין דעותיהן השונות של הסיעות - שלפעמים היו קוטביים - יצרו מחלוקות רבות שחייבו הכרעה משפטית שהיתה כרוכה בלא מעט עמל. אך אין זה שקול כנגד עניינן הלגיטימי של הסיעות לקבל פתרונות התואמים את רוחו של החוק, כאשר מול עיני עמדה החובה לשמור על הדמוקרטיה ועל חוסנה.

מי יתן שהכנסת אשר נבחרה מכח רצונו של העם
תצליח לעמוד באתגרים הקשים העומדים בפניה;
אמן ואמן.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

ירושלים, 1992 - התשנ"ב

א מ נ ת ה ב ח י ר ו ת

ל כ נ ס ת ה ש ל ו ש - ע ש ר ה

=====

פנייתו של יו"ר ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-13
השופט (בדימוס) אברהם חלימה
אל סיעות הכנסת היוצאת
=====

ערכי היסוד של כל מדינה ממלאים תפקיד חשוב
ביצירת מציאות שיש בה כדי להשפיע על כל אורחות
החיים שבתוכה.

ואכן, במדינה דמוקרטית כמדינת ישראל אשר חופש
הביטוי וחופש המחשבה הינם יסודות מיסודותיה,
עשויים להתעורר ויכוחים אידיאולוגיים אשר בדרך
כלל יש בהם הרבה מן הברכה.

אולם, כאן מצטרף מאפיין נוסף: קורה לא אחת
שהפער בין הדעות השונות יוצר התנצחות בין בעלי
דעות אלה והויכוח עלול להתדרדר לאלימות
מילולית, שאין כל הצדקה לצידה.

השופטים המכובדים שקדמו לי בתפקיד, הגו, דחפו
ואף יזמו את הרעיון לחתום על אמנה בין הסיעות
השונות אשר בבסיסה, ההמנעות מאלימות שכזאת.

שהרי, גם ויכוח בין דעות מתחרות חייב להיעשות על פי אמת המידה של סובלנות. מי שמסתכל בעינא פקיא יוכל לראות את הרציונליות שבתוצאה.

אני קורא לכל מי שליבו נתון בשמירה על תדמיתן של המפלגות, שלא להיגרר אחרי חוסר הסובלנות, לחזק את ההבנה ההדדית ולהתרחק מכל ביטוי שיש בו כדי לפגוע בזולת. שכן, ביטויים כאלה מעוררים איבה וסופם אלימות פיזית.

מי יתן שגם הפעם נזכה לאמנה שתהיה בעלת תוכן ממשי, אשר בגידרה נחפש את המאחד ולא את המפריד. אמנה אשר תשגה כעץ שתול על פלגי מים ברוכים שהשלכותיה תהיינה הן לגבי ההווה והן לגבי העתיד.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

האמנה הבינמפלגתית לשמירת
 טוהר הבחירות לכנסת הי"ג
 =====

מתוקף מחויבותינו העמוקה לשלטון העם בישראל
 באמצעות נציגיו הנבחרים.

על בסיס הכרתנו בעליונות החוק והמשפט.

כביטוי לשאיפתנו כי במערכת הבחירות לכנסת הי"ג
 יתקיים ויכוח ציבורי מועיל ומכובד בנושאים
 שונים הקשורים בחיי העם והמדינה.

אנו, נציגיהן של מפלגות ורשימות, מודיעים
 בזאת ברבים על התחייבותנו לפעול במסגרת האמנה
 כדלקמן:

א. נקפיד להימנע מכל מעשה או מחדל שיש בו
 הפרה של חוקי הבחירות, מימון הבחירות או
 של כל דין.

ב. נעשה כל שבידינו כדי שבמסגרת מערכת הבחירות לכנסת הי"ג יישמרו הסדר הציבורי, יימנעו מעשי אלימות גופנית או מילולית. תימנע פגיעה בלתי חוקית ברכוש ופגיעה באיכות הסביבה, ונשמור על נקיונה של ארצנו.

ג. נשמור על כבוד האדם, לא נפרסם סיסמאות או הערות פוגעות הנוגעות למוצא עדה או דת של מועמד או קבוצת מועמדים. לא נשתמש בטכניקות שונות לעוות דמותו או קולו של מועמד, כשמטרת הפרסום הכפשה וביזוי של אותו מועמד.

ד. נעשה כמיטב יכולתנו כדי להגן על זכותן של כל הרשימות והמפלגות לנהל תעמולת בחירות כפי שנקבע בחוק.

ה. לא נאשים רשימות או מועמדים במעשים פסולים, כל עוד אין בידינו ראיות בדוקות לביסוס ההאשמות.

ו. נקרא לכל חברינו ואוהדינו לפעול במערכת החוק אך ורק בכפוף לחוק ובמסגרת הכללים שנקבעו באמנה זאת כלשונם וכרוחם.

כל תלונה בדבר הפרת אמנה זו, אי - קיום הסכמה אחרת שתושג בין הרשימות החתומות על אמנה זו, או הוראה שבחוקי הבחירות, שאין בה היבט פליגי, תיושב ככל האפשר בהבנה הדדית.

כל תלונה בהפרת אמנה זו או אי - קיום הסכמה אחרת, שלגביה לא תושג הבנה הדדית, כאמור, תועבר להכרעתו של יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, והחלטתו והוראותיו יכובדו על ידינו.

בשם העבודה

בשם הליכוד

ח"כ חיים רמון

ח"כ רוני מילוא

בשם המפד"ל

בשם מרצ

מר שאול יהולם

ח"כ וירשובסקי מרדכי

בשם חד"ש

בשם אגודת-ישראל

ח"כ תמר גוז'נסקי

ח"כ מנחם פרוש

בשם התחיה

ח"כ גאולה כהן

בשם מולדת

עו"ד יעקב חרותי

בשם מוריה

ח"כ משה פרץ

בשם צומת

גב' נחמה רונן

בשם גאולת-ישראל

מר שמעון כהן

בשם המפלגה הליברלית

החדשה

ח"כ יצחק מודעי

בשם המפלגה הדמוקרטית הערבית

ח"כ עבד אלווהאב דראוושה

נוהל דיון

בוועדת הבחירות המרכזית

=====

נוהל הדיון בוועדת הבחירות המרכזית
בענין סעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת
וסעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת
[נוסח משולב], התשכ"ט - 1969
=====

1. בנוהל זה:

"החוק" - חוק הבחירות לכנסת
[נוסח משולב], התשכ"ט
- 1969.

"רשימת מועמדים" - רשימת מועמדים שהוגשה
לוועדה המרכזית לפי
סעיף 57(ט) לחוק.

"רשימה מנועה" - רשימת מועמדים המנועה
מלהשתתף בבחירות לכנסת
לפי סעיף 7א לחוק
יסוד: הכנסת.

"בקשה" - בקשה לוועדת הבחירות
המרכזית שלא לאשר
רשימת מועמדים לפי
סעיף 63 לחוק, עקב
היותה רשימה מנועה.

"בא כח הרשימה" - כמובנו בסעיף 59 לחוק.

"הוועדה" - ועדת הבחירות המרכזית.

2. בקשה תוגש למזכירות הוועדה במספר עותקים
העולה בחמשה על מספר חברי הוועדה (ארבעים
וחמישה עותקים).

3. הבקשה הנוגעת לרשימת מועמדים המוגשת
על-ידי סיעה של הכנסת היוצאת, תוגש לא
יאוחר מיום י"ח באייר תשנ"ב, 21 במאי
1992, שעה 12:00.

4. בקשה הנוגעת לרשימת מועמדים המוגשת על-ידי
בוחרים, תוגש לא יאוחר מיום כ"א באייר
תשנ"ב, 24 במאי 1992, שעה 12:00.

5. מזכירות הוועדה תמציא עותק מן הבקשה לבא-כח הרשימה שכנגדה מוגשת הבקשה, וכן לכל חבר מחברי הוועדה, ותודיע על מועד הדיון בה.
6. הבקשה תכיל פרוט מלא של העובדות המהוות את עילת הבקשה, את כל הטענות המשפטיות ואת האסמכתאות שעליהן מבוססות הטענות.
7. ראיות עליהן נסמכת הבקשה יוגשו בכתב בתיק ראיות שיצורף לבקשה, כשהן מסומנות במספר סידורי.
8. תיק הראיות לפי סעיף 7 יוגש בששה עותקים, תיק אחד יימצא בידי יושב ראש הוועדה, תיק אחד יימסר לבא-כח הרשימה שכנגדה מוגשת הבקשה, וארבעה תיקים יימצאו במזכירות הוועדה לעיונם של חברי הוועדה.
9. רשימת מועמדים שכנגדה מוגשת בקשה תגיש כתב תשובה. הוגשו כנגדה מספר בקשות, רשאית היא להגיש כתב תשובה אחד.
10. כתב תשובה יוגש למזכירות הוועדה במספר עותקים העולה בחמשה על מספר חברי הוועדה (ארבעים וחמישה עותקים).

11. כתב תשובה יפרט את מלא העובדות עליהן נסמכת התשובה, את כל הטענות המשפטיות ואת האסמכתאות שעליהן מבוססות הטענות.

12. ראיות עליהן נסמכת התשובה יוגשו בכתב בתיק ראיות, כשהן מסומנות במספר סידורי.

13. תיק הראיות לפי סעיף 12 יוגש בששה עותקים. תיק אחד יימצא בידי יושב ראש הוועדה, וחמישה תיקים יימצאו במזכירות הוועדה לעיונם של חברי הוועדה והמבקשים.

14. ראיות נוספות לאלה שהוגשו בתיק הראיות, לפי סעיפים 7 ו-12, לא יוגשו אלא אם נסיבות העניין ומידת הצדק יחייבו הגשתן.

15. כתב תשובה של רשימת מועמדים המוגשת על-ידי סיעה של הכנסת היוצאת, יוגש לא יאוחר מיום כ"ג באייר תשנ"ב, 26 במאי 1992, שעה 18:00.

16. כתב תשובה של רשימת מועמדים המוגשת על-ידי בוחרים, יוגש לא יאוחר מיום כ"ד באייר תשנ"ב, 27 במאי 1992, שעה 18:00.

17. מזכירות הוועדה תמציא עותק מכתב התשובה למבקש ולכל חבר מחברי הוועדה, בכפוף לאמור בסעיף 18.

18. כתבי תשובה שיוגשו לוועדה בין י"ח באייר תשנ"ב (21.5.92) ובין כ"ד באייר תשנ"ב (27.5.92), יימסרו למבקש ולחברי הוועדה במזכירות הוועדה, לאחר שתינתן להם הודעה על דבר הגשת התשובה, בטלפון או במברק.

19. הוגשו מספר בקשות לגבי רשימת מועמדים אחת, יאוחד הדיון בהן.

20. הוגשה בקשה בשמה של סיעה של הכנסת היוצאת, יסכם חבר הוועדה מאותה סיעה, בפני הוועדה, את טענותיו לביסוס הבקשה.

הגישו מספר סיעות בקשות לגבי רשימת מועמדים אחת, ייקבע סדר הטעון לפי מועד הגשת הבקשות לוועדה.

21. הוגשה בקשה שלא בשמה של סיעה, יסכם המבקש את טענותיו על הפרשה כולה בכתב (אם רצונו לסכם), תוך 12 שעות לאחר שקיבל את כתב התשובה.

כתב הסיכום יוגש למזכירות הוועדה במספר עותקים העולה בחמישה על מספר חברי הוועדה (ארבעים וחמישה עותקים), ועותק יימסר לכל חבר מחברי הוועדה.

22. רשימת מועמדים שכנגדה הוגשה הבקשה תשמיע, לאחר הטעון האמור בסעיף 20, את טענותיה בפני הוועדה נגד הבקשה, על-ידי כל מי שתבחר לייצגה בדיון.

23. בתום הטעונים יישמעו עמדותיהם של חברי הוועדה והוועדה תכריע בבקשה בהצבעה.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

הנחיות אל ראשי מטות ההסברה,

באי - כח הסיעות

וחברי ועדת הבחירות המרכזית
=====

אל:באי-כח הסיעות
וחברי ועדת הבחירות המרכזית
=====

בעקבות פנייה שהגיעה אליי בעניין שידורי
התעמולה בתחנות כבלים רשמיות ומקומיות, בכל
הקשור לתעמולת בחירות, הנני להפנות את תשומת
לבכם לסעיף 5א(1) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה),
התשי"ט-1959:

5. (א) על אף האמור בכל דין אחר, בשידורי
רדיו או טלוויזיה -

(1) לא תהא תעמולת בחירות בתקופת 60
הימים שלפני הבחירות:

המחוקק לא ייחד את הביטוי "טלוויזיה" אך ורק
לטלוויזיה ממלכתית. לפיכך, יש לפרש את הביטוי
הנזכר בפירוש רחב. אם נעשה כן ניתן לשבץ
במסגרת הביטוי "טלוויזיה" גם טלוויזיה בכבלים.

אשר על כן, תעמולה שתיעשה במסגרת תכנית כלשהי שתשודר בטלוויזיה בכבלים בתקופת 60 הימים שלפני הבחירות, תהיה עבירה על חוק התעמולה הצפויה לעונש.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

ירושלים, 1992 - התשנ"ב

אל: באי-כח הסיעות וראשי מטות ההסברה

=====

נתבקשתי ע"י העותר לחוות דעתי בשאלה מה דין מודעות של תעמולת בחירות שתפורסמנה בתדפיס - מוסף (INSERT) בעתון כלשהו. האם דינו כדין מודעות תעמולה בעתון כמשמעותן בסעיף 10 (ב) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט - 1959 (להלן החוק) - אם לאו.

בבקשה הוסבר כי תדפיס מוסף הוא דף או צרוף דפים על נייר עבה והדור במיוחד, המצורף בתוך קפלי עתון - שלא כחלק מדפי העתון אלא בנוסף להם, כדוגמת מודעות פרסומת מסחרית.

החוק אינו אוסר הפצת מודעות תעמולה באמצעים שונים כגון: הכנסה לתיבות דאר בכל בית, משלוח בדאר, חלוקה ברחוב וכיוצא באלה.

לכאורה הכנסת דף מודעה כאמור לתוך עתון או עתונים שונים מהווה אמצעי הפצה נוסף מהסוג המתואר לעיל.

אולם הואיל והמחוקק קבע סייגים והוראות מפורשות לגבי מודעות בעתונים מתעורר חשש שמא תדפיס מוסף כאמור אינו אלא אמצעי להערמה על הוראות החוק; שמא תדפיס מוסף אינו אלא מודעה בעתון שהוכנסה בדלת האחורית.

נראה לי כי האבחנה בין שני המקרים היא במבחן השליטה של המפלגה בהפצתן של המודעות האמורות. אם מסרה המפלגה את הזכות הבלעדית להפיץ מודעה מסוימת אך ורק בעתון מסויים יש לראות מודעה כזו כמודעה רגילה בעתון. אולם אם זכות ההפצה של המודעה נשמרת בידי המפלגה והיא אכן מפיצה את אותה המודעה גם בעיתונים אחרים - ללא קשר למקום הדפסתה אין לראות במודעה כזו כמודעה בעתון.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

ירושלים, 1992 - התשנ"ב

**אל: באי-כח הסיעות
וראשי מטות ההסברה**

=====

הגבלות השימוש בשלטים ובמודעות

=====

בסעיף 10 (א) של חוק הבחירות (דרכי תעמולה) הטיל המחוקק מגבלות על השימוש בשלטים ובמודעות שמודבקים ברחובות.

מצאתי לנכון להפנות את תשומת לבם של נציגי הרשימות שמשתתפות בבחירות לכנסת ה-13 למספר קריטריונים אשר מן הראוי שלא לעבור עליהם; תוך הדגשה; שקריטריונים אלה אינם ממצים ואינם יכולים להיות ממצים; ועלול לקום הצורך, בעתיד, לשנותם.

להלן עיקרי הקריטריונים בהם מדובר:

1. מן הדין לאסור פרסום מודעות או שלטים אשר בתכנם יש משום פגיעה בבטחון המדינה או לחסותה למעשה - איבה נגד חלק מן האוכלוסייה

בישראל; או נסיון להסית למעשי - איבה נגד חלק מהאוכלוסייה; בין אם מדובר בטעמי דת, לאום או גזע.

2. אין להתיר פרסום עלבונות גורפים וסתמיים נגד מנהיגות הרשימה היריבה ללא ביסוס ראיתי משכנע, ומבלי שהאשמות נקבעו או נבדקו ע"י גורם מוסמך כלשהו. לדוגמא, אין לפרסם מודעה ואין לרשום בשלט דבר ברוח האמור להלן:

"כל מנהיגי המפלגה היריבה גנבים וזייפנים" וכיוצא באלה אשמות.

3. אין לפרסם מודעה (גם שלט במשמע) שיש בתוכנה כדי להכפיש את שמו של אדם; או שיש בה כניסה לחייו הפרטיים; הדברים אמורים במיוחד כאשר אין לפרסומים אלה שייכות לנושאים המהותיים העומדים לויכוח בין הרשימות.

מאידך גיסא אין למנוע פרסום מדברי נציג המפלגה היריבה ובלבד שהפרסום יהיה מדוייק.

4. אל לו למפרסם לחרוג מהכללים שקבע המחוקק בסעיף 10 (א) הנזכר בקשר לגודלה, צבעה, או המקום שנקבע ע"י הרשות המקומית להדבקת המודעות. הגבלות אלה יחולו, בשנויים כפוף לאמור בסעיף 10. הנזכר; דהיינו: ההגבלות שבפסקה 10 (א) (1) לא יחולו על שלטים הנושאים אך ורק כינוי ואות של הרשימה.

5. מן הדין לאסור פרסום מודעות אשר פרסומן מהווה עבירה על חוק הדגל והסמל - 1949. הדברים אמורים במיוחד כאשר לא מתקבל אישור ממשרד הפנים לפני כל פרסום כזה.

6. יש לעשות כל מאמץ על מנת לשמור על רוחה ועל כתבה של האמנה שעליה חתמו הצדדים.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

ירושלים, 1992 - התשנ"ב

אל: באי-כח הסיעות
וראשי מטות ההסברה
=====

אני מתכבד להודיעכם, כי אפשרות השימוש בדגל
המדינה, לצרכי תעמולה, מוטלת אצלי בספק מחמת
לשונו של החוק.

על מנת שלא לעמוד בפני בעיה, הנכם מתבקשים
לפנות לשר הפנים ולבקש את אישורו בקשר לשימוש
המוצע על ידכם.

אברהם חלימה
שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)
יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת השלוש-עשרה

אל: באי-כח רשימות המועמדים,
ראשי מטות ההסברה
וחברי ועדת הבחירות המרכזית
=====

נודע לי כי רשימה מסויימת השתמשה בשמותיהם של
חללי צה"ל לצרכי תעמולת בחירות.

אני פונה בקול קורא לכל הסיעות להשאיר את חללי
צה"ל הקדושים והטהורים, אשר חרפו את נפשם למען
הגנתה של המולדת מחוץ לכל מאבק פוליטי או
תעמולת בחירות.

בטוחני כי גדולה תמימות הדעים בנקודה זו עד
שלא היה צורך להעלות את הנושא בדרך זו.

נתייחס נא, איפוא, לנושא זה באחריות לאומית
מלאה, נכבד את זכרם של חללינו הקדושים וננניח
להם לנוח על משכבם בשלום.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

אל: באי-כח רשימות המועמדים,
ראשי מטות ההסברה
וחברי ועדת הבחירות המרכזית
=====

סעיף 15 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט -
1959 (להלן: חוק תעמולה) קובע בזו הלשון:

"יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית יקבע,
לאחר התייעצות עם אותה ועדה, את הזמנים
שיוקצבו לכל אחת מן המפלגות ורשימות
המועמדים לשם שידור תעמולת בחירות ברדיו
לקראת יום הבחירות לכנסת".

סעיף 3 לחוק האמור קובע:

"לא תהא תעמולת בחירות באמצעות השימוש
בכלי טיס או כלי שיט".

מכאן של שני סעיפים אלה: שידורים של תעמולת
בחירות מפלגתית מתוך כלי שיט נוגדים את החוק
ואת עקרון השוויון שהחוק הנזכר בא לממשו.

לפיכך אין לשדר שידורי תעמולת בחירות מכלי
שיט.

אברהם חלימה
שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)
יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת השלוש-עשרה

ירושלים, 1992 - התשנ"ב

אל: באי-כח רשימות המועמדים ראשי מטות ההסברה

=====

בפני החתו"מ מונחת תלונה שבגידרה אומר המתלונן; שמפלגה מסויימת הדביקה על מכוניתו, ללא הסכמתו מראש, מדבקות (סטיקרים) אשר תוכן הכתוב בהן תומך באותה מפלגה.

כדבר הזה כאשר הוא נעשה ללא הסכמתו של בעל הרכוש אסור הוא עפ"י החוק.

לפיכך, הנכם מתבקשים לחלק את המדבקות רק לאלה שמסכימים להדביקם על רכושם, ולא לכפות את ההדבקה על הזולת עפ"י רצונו של צד אחד בלבד.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

אל: באי-כח רשימות מועמדים וראשי מטות ההסברה

=====

הריני להסב את תשומת לבכם כי משאלים טלפוניים לבוחרים מהווים עבירה על חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א - 1981, אם לא מתקיימים בהם ההוראות והסייגים שנקבעו בחוק זה.

במיוחד אציין את החובה להגיש בקשה לרישום מאגר מידע לרשם שנתמנה לנהל את פנקסי מאגרי המידע; את האיסור לנהל או להחזיק מאגר מידע שאינו רשום בפנקס; ואת האיסור להשתמש במידע שבמאגר מידע, אלא למטרה שלשמה הוקם המאגר או למטרה שלשמה נועד המידע.

כמו כן, יש להקפיד הקפדה מלאה כי כל פניה לאדם לקבלת מידע תלווה בהודעה כי מסירת המידע תלויה ברצונו ובהסכמתו; את המטרה אשר לשמה מבוקש המידע; ולמי יימסר המידע ומטרות המסירה.

עוד אוסיף את האיסור החל על אדם אליו הגיע מידע בתוקף תפקידו כעובד, כמנהל או כמחזיק של

מאגר מידע, לגלות את המידע, אלא לצורך ביצוע
עבודתו.

אברהם חלימה
שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)
יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת השלוש-עשרה

ירושלים, 1992 - התשנ"ב

אל: באי-כח רשימות המועמדים

=====

תשומת לבכם מופנית לכך כי כל ראיון עם מועמד לבחירות לכנסת ה-13; שמשודר ע"י טלוויזיה בכבלים או ע"י רשות טלוויזיונית מחוץ לישראל; הינו אסור עפ"י החוק (סעיף 5 של חוק הבחירות דרכי תעמולה).

אמנם אין לרשויות בישראל שליטה על תשדירים חיצוניים; אך עצם הופעתו של המועמד הינה אסורה עפ"י החוק.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

ירושלים, 1992 - התשנ"ב

אל: באי-כח רשימות המועמדים
וראשי מטות ההסברה
=====

בשידורי התעמולה מופיעים קטעי עיתונים שמכילים ידיעות על נפילתם של חיילי צה"ל בזמן מסויים.

קיבלתי פנייה מהורה שכול; אשר עקב פרסום מסויים זיהה את מקרהו של בנו הי"ד שנפל באותו מקרה, והדבר גרם לו לצער ותוגה.

אנא שימו לב, למשאלתם של הורים שכולים ולהימנע בעתיד, מפירסומים שיש בהם כדי לפגוע ברגשותיהם של משפחות שכולות.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

ח ו ת - ד ע ת ש ל

י ו " ר ו ע ד ת ה ב ח י ר ו ת

=====

השופט (בדימוס) אברהם חלימה

חוות דעת בנושא: הרכב נשיאות ועדת הבחירות המרכזית לכנסת

=====

1. סעיף 17(ו) לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), התשכ"ט - 1969 (להלן: חוק הבחירות) קובע לאמור:

"ליושב ראש הוועדה המרכזית יהיו סגנים שייבחרו על ידי הוועדה המרכזית מבין חבריה; מספר הסגנים יהיה ארבעה, אולם ועדת הכנסת רשאית להגדיל מספר זה עד לשמונה; ארבעה מהסגנים יהיו מארבע הסיעות הגדולות שבכנסת, ואם הוגדל מספר הסגנים כאמור, תקבע ועדת הכנסת מאיזו סיעה יהיו הסגנים הנוספים".

לאחר כינונה של הכנסת השתים-עשרה, ולאור תוצאות הבחירות, היו ארבעת הסיעות הגדולות בכנסת: המערך, הליכוד, ש"ס ואגודת ישראל. בהתאם לתוצאה זו, ולאור האמור בסעיף 17(ו) הנזכר, נבחרו ארבעה סגנים ליו"ר ועדת

הבחירות לכנסת, מבין ארבעת הסיעות הנזכרות לעיל.

2. לימים, פרש ח"כ מזרחי מסיעת אגודת ישראל וח"כ פרץ פרש מסיעת ש"ס. שניים אלה (ח"כ מזרחי וח"כ פרץ) הוכרו כסיעות יחיד על ידי ועדת הכנסת.

עקב השינוי שהתרחש כאמור פנה אלינו מר גבי דאוס (בא-כחה של סיעת רצ) ובפיו טענה בזו הלשון: כיוון שועדת הכנסת הכירה בח"כ מזרחי כסיעת יחיד, ירדה סיעת אגודת ישראל בכנסת מחמישה מנדטים לארבעה מנדטים; וכחשלה נהייתה - לפי הטענה - סיעת רצ כ-"הסיעה הרביעית" בגודלה בכנסת, ולכן מגיעה לה הסגנות בוועדת הבחירות המרכזית לכנסת.

עוד בשלב זה יש מקום לציין, שפנייתו של מר דאוס אלינו היתה ביום 26/12/90, דהיינו: סמוך להחלטתה של ועדת הכנסת שבגידרה אישרה את ההתפלגות וגם הכירה בחבר הכנסת מזרחי כסיעת יחיד.

3. שתי שאלות מתעוררות לפנינו: הראשונה היא, כלום בחירתם של ארבעת הסגנים תמשיך להיות תקפה לאורך כל תקופתה של הכנסת השתים-עשרה? תשובה שלילית על שאלה זו, מן הסתם שתוביל אותנו לשאלה השנייה, והיא: מאיזו סיעה יש לבחור את הסגן?

אדון בשתי שאלות אלה לפי הסדר:

4. בקשר עם השאלה הראשונה ייאמרו הדברים הבאים:

היתה לי הזכות לעיין בחוות דעתו של חברי המכובד, השופט אליעזר גולדברג, שניתנה בקשר לשאלה דומה לזו שמתעוררת לפנינו; והוא השיב בשלילה על אותה השאלה.

אולם בינתיים אירע דבר: חוק הבחירות תוקן בחודש פברואר 1991 (להלן: החוק המתקן), מעניין לענייננו סעיף 25 (ב-3) (2), שהביא החוק המתקן באמתחתו. סעיף זה מנוסח כהאי-לישנא:

"סיעה שחבר הכנסת פרש ממנה, שלא במסגרת התפלגות כאמור בסעיף קטן (ב-1)

רואים את מספר חבריה כאילו לא פרש ממנה".

המגמה העומדת מאחורי סעיף זה, היא: רצונו של המחוקק להתמודד עם התופעה השלילית של פרישת חברי כנסת מסיעותיהם; אך אין בו בסעיף זה וגם לא בשאר סעיפיו של החוק המתקן, השלכה כלשהיא על התשובה השלילית שניתנה מפיו של כבוד השופט אליעזר גולדברג על השאלה שבה עסקינן. לכשעצמי, מוכן אני להצטרף לתשובה השלילית שניתנה כאמור על כל נימוקיה.

5. אשר לשאלה השנייה המחכה למענה, ברצוני לומר:

א. מוסכם על הכל כי עוד ב-25/12/90 אישרה ועדת הכנסת את דבר התפלגותה של אגודת ישראל וכן אישרה את סיעתו של ח"כ מזרחי כסיעת יחיד. מכחם של אישורים אלה פנה אלינו מר דאוס בבקשתו הנזכרת, אך בטרם עלה בידינו להכריע בה, תוקן החוק (התיקון נתקבל בחודש פברואר 1991).

אולם - וזהו העיקר - אין בחוק המתקן הוראה שמכחה ניתן להחיל את התיקון רטרואקטיבית על מקרים שהתרחשו קודם היכנסו של החוק המתקן לתוקף.

כיוון שכך הוא המצב וכיוון שגם התפלגותה של סיעת אגודת ישראל וגם ההכרה בסיעתו של ח"כ מזרחי התרחשו לפני קבלתו של החוק המתקן; לא ניתן להחיל על המקרה דנא את הסעיף המצוטט לעיל. סביר יותר ומתאים יותר לגבי המקרה שלפנינו הוא סעיף 25 (ב-3) (1) המנוסח בזו הלשון:

"סיעה שהתפלגה או התמזגה, רואים את מספר חברי הסיעות החדשות על פי ההרכב הסיעתי החדש, לאחר שאושר על ידי ועדת הכנסת (ההדגשה של החתו"מ א.ח) וכבר אמרתי כי גם ההתפלגות וגם ההכרה בח"כ כסיעת יחיד, אושרו על ידי ועדת הכנסת לפני תיקון החוק; ולפיכך אין כל אפשרות להחזיר את הגלגול לאחור.

ב. על פי המצב הנוכחי נשארה אגודת ישראל עם ארבעה מנדטים, ואילו לסיעות רצ והמפד"ל חמישה מנדטים לכל סיעה. בנתונים אלה על סיעת אגודת ישראל לפנות את מקומה בנשיאות ועדת הבחירות המרכזית, לסיעה הגדולה ממנה. והשואל ישאל: איזו משתי הסיעות (רצ והמפד"ל) זכויות לסגנות?

חברי המכובד השופט אליעזר גולדברג, פסל בשעתו, את שיטת הטלת הגורל בין הסיעות וסיכם את דבריו בנקודה זו, באומרו:

"כיוון שהדרך הנקוטה בסעיף זה לקביעת מיהותם של הסגנים היא בבחירתם על ידי הועדה, הרי שניתן לומר כי בחירה זו כורכת גם את בחירת הסיעה (מתוך הסיעות השוות בגודלן), ממנה ייבחר הסגן".

דברים אלה יפים גם לגבי המקרה שבו עסקינן, והדברים שנאמרו לעיל, מקובלים גם עלי; מה גם שבעבר נהגנו לפי שיטה

לכן, לאור האמור עד כה, ממליץ אני כי בחירת
הסגן במקומו של הסגן היוצא (הנמנה עם סיעת
אגודת ישראל) תיעשה בשני שלבים: בראשון -
תבחר הוועדה את הסיעה מבין הסיעות השוות
בגודלן, ומתוך אותה סיעה שנבחרה כאמור, ייבחר
הסגן החדש.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

ירושלים, 1992 - התשנ"ב

חוות דעת על פי הסמכות הנתונה
ליו"ר הוועדה בסעיף 11 לחוק
מימון מפלגות התשל"ג - 1973
=====

"אם יסתבר על פי עובדות שיוכחו כדבעי, שעמותה או גוף הוציאו כספים ופעלו מטעם מפלגה מסויימת או בהשראתה או מטעמה של אותה מפלגה או כזרועה הארוכה או למענה, כי אז המדובר בהוצאה על פי חוק מימון מפלגות".

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

תדרוך רשויות הטלויזיה והרדיו
בדבר איסור שידור תעמולת בחירות
על פי סעיפים 5, 15 ו-15א'
לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959
=====

סעיפים 5 ו-15א' לחוק הבחירות (דרכי תעמולה),
התשי"ט-1959, אוסרים על שידור "תעמולת בחירות"
בטלויזיה.

העקרונות המנחים, שתכליתם לתחום את גדר האיסור
יהיו כדלקמן:

ככלל, כל שידור שעיקר עניינו או אופיו
השפעה על הבחירות, או העשוי להתפרש על ידי
הצופה ככזה, וכן כל שידור שעיקר עניינו
יצירת אהדה או הסתייגות כלפי גופים או
אנשים המתמודדים בבחירות, ייחשב "תעמולת
בחירות" ואין לשדרו.

בשידור המתייחס לנושא פוליטי, הגם שאיננו
נחשב "תעמולת בחירות" כאמור לעיל, יש

להקפיד כי - בין במהלך השידור ובין בסמוך לכך - תינתן אפשרות ביטוי לקשת הדעות הפוליטיות, באופן שלא ייפגע עקרון השיוויון וכי יהא השידור שידור הוגן שיציג - במידת האפשר - את ההשקפות השונות הקיימות בציבור הרחב.

בכפוף לעקרונות אלה, ינחו עצמן רשויות הטלוויזיה כמפורט להלן:

א. מעתה ועד ליום הבחירות לא יוקרנו בטלוויזיה כתבה או ראיון עם אישיות פוליטית ישראלית בנושא הקשור לבחירות, לא ב"מבט לחדשות", לא במסגרת תכנית "מוקד", לא ב"ערב חדש" ולא בשידור דומה אחר, אלא אם יש לנושא הראיון או הכתבה אופי חדשותי מובהק. (הוראה זו אינה חלה, כמובן, על תשדירי הבחירות של המפלגות).

ב. במיוחד לא תינתן הזדמנות לנציגי המפלגות והרשימות להסביר את המצע שלהם, להתנבא בדבר תוצאות הבחירות ולהתבטא בדבר טיב מועמדי הרשימות השונות.

שידורים כאלה יהיו, כמובן, לגיטימיים לחלוטין בבוא המועד, כאשר תחל הקרנת תשדירי הבחירות. או אז תינתן לכל רשימה האפשרות להביא את דברה בפני הציבור. בדרך זו תבוא "זכות הציבור לדעת" על סיפוקה המלא והדבר ייעשה באופן אשר אינו פוגע בזכות המפלגות ליחס שווה.

ג. קשה לקבוע באופן גורף ומדויק מהם ראיונות בעלי "ערך חדשותי". הדבר תלוי בנסיבות של כל מקרה וההחלטה נקבעת על פי ההגיון הבריא והשכל הישר.

דוגמאות לשידורים בנושא הבחירות שניתן להתירם: כתבות בדבר התמודדות פנימית של מועמדים לראשות רשימה (אך בלי לשדר נאומים פרוגרמטיים), מידע בדבר צירוף רשימות או פילוגן, בדבר השלמת רשימות לבחירות ובדבר שמות המועמדים באותן רשימות.

ד. ככלל, אין לאסור בינתיים (היינו, עד ל-30 יום לפני מועד הבחירות) שידור שיחה עם מרואיין, המועמד לבחירות, בנושא הקשור לאירוע אקטואלי, שאירע בסמוך לשידור הראיון, ואשר אין לו קשר ענייני עם

הבחירות. זאת בתנאי, שאותו מרואיין נבחר בשל הקשר שלו עם אותו אירוע בלבד ולא בשל היותו אישיות פוליטית העומדת בשל כך במוקד ההתעניינות. במקרים כאלה יישקל, לפי העניין, הצורך במתן הזדמנות תגובה, כדי לשמור על האיזון המתבקש בתקופה של ערב בחירות.

ה. יש לציין, כי עצם השיפתו הממושכת של מרואיין לעיני הציבור באמצעות הטלויזיה עשוי להוות תעמולת בחירות, יהא נושא השיחה אשר יהא. לפיכך, לדוגמא, לא ירואיין אדם הכלול ברשימת מועמדים לכנסת, או שנבחר על ידי מפלגתו כמועמד לכנסת - במסגרת תכניות הבידור למיניהן.

ו. היבט אחרון זה הוא בעל חשיבות מיוחדת כאשר נשקל מתן היתר להקרנת תשדיר שירות, אשר מוקרן בדרך כלל פעמים רבות.

ז. האיסור על הקרנת תעמולת בחירות הכלול בסעיף 5 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959, חל על שידורי הטלויזיה בלבד.

עם זאת, מן הדין להנחות גם את האחראים על
שידורי הרדיו למיניהם בדבר תחולתן של
הגבלות מסויימות:

אין להתיר תשדירי תעמולה מפלגתיים
מובהקים, אלא במסגרת הקבועה בסעיף 15
לחוק. כמו כן, אין לאפשר שימוש ברדיו
ככלי תעמולה לרשימה אחת או מספר רשימות,
תוך קיפוח הרשימות האחרות.

יש להקפיד על הבטחת השיוויון בהצגת הדעות
השונות, העדר משוא פנים, ניטרליות והצגה
עניינית ואובייקטיבית של העובדות. כל אלה
חייבים להיות לנגד עיני העורכים והכתבים
בכל אמצעי התקשורת.

ח. ככל שמתקרב מועד הבחירות יש לתת פרשנות
קפדנית יותר לעקרונות ולהנחיות המפורטות
לעיל.

ט. בכל מקרה של ספק ביחס למקרה קשה במיוחד או
במקרי גבול, ניתן לקיים התייעצות עמי או
עם מי שיוסמך על ידי, על מנת שניתן יהיה
ללבן את הבעיות במשותף.

י. ההנחיות המפורטות לעיל אינן ממצות ובכל מקרה יש לנהוג על פי העקרונות המנחים אשר הובאו בפתח הדברים בתדרוך זה.

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

ירושלים, 1992 - התשנ"ב

החלטה בנושא:
שידורי תעמולה בגל"צ
=====

1. במסגרת הדיון שהתקיים בפני חברי נשיאות ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-13 (להלן: הוועדה), הועלתה הצעה שמשמעותה: החתו"מ ישתמש בסמכותו עפ"י סעיף 15 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט - 1959, ויתיר שידורי תעמולת בחירות מתחנת השידור גלי-צה"ל (להלן: גל"צ).

כמתבקש מהרישא של סעיף 15 לחוק הנזכר קיימתי התייעצות עם מליאת הוועדה אשר רוב חבריה היו בעד היענות בחיוב להצעה שהועלתה כאמור.

2. לכאורה עלי לכבד את דעת הרוב, אולם על אף הדעות המלומדות שהושמעו בעת הדיון, אין השאלה שבה עסקינן קלה לענות בה, והאמור להלן יוכיח:

בסעיף 48 של חוק רשות השידור, התשי"ט - 1959, מתייחס המחוקק לדרך תפעולה של תחנת השידור גל"צ. עיון בתוכנו של סעיף זה, מלמדנו, כי ניתן לשדר בתחנת השידור גל"צ גם תכניות צבאיות וגם תכניות לא צבאיות, אך בעוד שלגבי "תכניות צבאיות", כהגדרתו של ביטוי זה בסעיף 1 של חוק רשות השידור, נתונה סמכות הפיקוח לשר הבטחון; הפיקוח על תכניות לא צבאיות נתון בידי רשות השידור בכפוף לסייג העולה מהמשכו של סעיף 48, שמנוסח בזו הלשון:

"אולם השר לא יאשר את הכללים החלים על גלי-צה"ל אלא לאחר התייעצות עם שר הבטחון".

זאת ועוד, הורשה מפקד תחנת השידור גל"צ לערוך על כל החלטה של רשות השידור הנוגעת לתכניות הלא צבאיות, תוך הסמכתו של שר הבטחון לעכב את ביצוע ההחלטה עד להכרעה בערר.

עינינו הרואות - המחוקק התייחס במידה בולטת של זהירות לנושא השידורים בתחנת השידור גל"צ, וכאשר מדובר בשידורים לא

צבאיים נתן בידי מפקד תחנת השידור את הזכות לערור על כל החלטה של רשות השידור.

3. בענייננו, התנגד מפקד תחנת השידור גל"צ להצעה שהועלתה כאמור, הקשורה עם שידורי תעמולת בחירות, ובפני החתו"מ מונחת חוות-דעתו המלומדה של אלוף משנה יוסף טל-רז (בא-כחו של הפרקליט הצבאי), אשר בגידרה מובאים טעמי ההתנגדות. תישאל, איפוא, השאלה: כיצד יש להתייחס להתנגדות זו?

קודם שאענה על שאלה זו אקדים ואומר: בסעיף 92 של חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט - 1969, אסר המחוקק באיסור מוחלט, כל תעמולת בחירות שמכוונת לחיילים בלבד, כן אסר (פיסקה ג' של אותו סעיף) תעמולת בחירות בעל פה על כל צורותיה במחנות צבא. ובפיסקה ד' נקבע לאמור:

"בשני החודשים האחרונים שלפני יום הבחירות לא יהיו במחנות צבא פעולות הסברה מלבד על נושאים צבאיים, טכניים או מדעיים ומלבד שיעורים לעברית".

לא בכדי נקבעו איסורים אלה ע"י המחוקק לגבי חיילים, שהרי הכוונה שעמדה מאחורי האיסורים היתה, שהצבא יתרחק מפוליטיקה ומחילוקי-דעות מפלגתיים. ואכן צדק מי שאמר כי, צה"ל הוא צבאו של העם וככזה חייב להשמר לבל ידבקו בו פלוגתא ופולמוס מפלגתיים.

העקרון שביסודם של האיסורים אינו נוגד את כללי הדמוקרטיה המקובלים. מכל מקום מבטא עקרון זה את רצונו של המחוקק כאשר כל פגיעה בו עלולה לסתור רצון זה וליצור מצב בלתי רצוי שיש להמנע ממנו. וראוי שאזכיר באותו ההקשר, כי מאז שנכנס חוק רשות השידור לתוקפו כבר עברו חלפו להן כעשרים ושבע שנים. במשך כל תקופה זו לא שודרה תעמולת בחירות מתחנת השידור גל"צ, כאשר הסטטוס-קוו שבו חפץ המחוקק נשמר לאורך כל התקופה הנ"ל.

ער אני לכך, שניתן היום לכל מי שמחזיק מכשיר רדיו בידו, לעבור לכל תחנה שירצה בה.

אך לא זאת השאלה העומדת להכרעה לפנינו, עומדת לפנינו השאלה: אם רשאי אני היום להטביע גושפנקא משפטית על דבר שהמחוקק לא רוצה בו. זאת ותו לא.

4. ואוסיף גם את הדברים האלה: בשעת הדיון שהתקיים בפני הנשיאות הצעתי לרשות השידור, לקבל החלטה ברוח ההצעה שהועלת כאמור על מנת לאפשר למפקד תחנת השידור גל"צ לערוך עליה בפני אלה שהוסמכו להחליט בעררו. לצערי לא זכתה הצעתי להסכמה מצד הרשות ומכאן המצב שנוצר.

5. צר לי שאני לא מוכן להענות בחיוב להצעה שבה עסקינן אשר זכתה לתמיכת רוב חברי הוועדה. שכן אני מחזיק בדעה שיש להמשיך ולשמור על צביונה הצבאי של תחנת השידור גל"צ כאשר כל סטייה מעקרון זה עלולה להפר את האיזון שבו חפץ המחוקק.

בל תתפרש עמדתי זו כאילו אני לא מכבד את דעת הרוב. נהפוך הוא, אני מוקיר את כל חברי הוועדה ומכבד את דעתו של כל אחד מהם. פשיטא, חלקי אני עם הסבורים, שקריאת הכיוון כפי שמשמעת מניסוחו של החוק

מתיישבת עם הרחקתו של הצבא מפוליטיקה,
ומטרת המחוקק עלולה להפגע אם נתיר שדורי
תעמולת - בחירות כמוצע.

6. סיכום הדברים: יש להמשיך ולשמור על
צביונה הצבאי של תחנת השידור גל"צ מטעם זה
מסתייג אני, בכל רחשי הכבוד הראוי, מדעת
הרוב.

משמעות הדבר לענייננו, שאין אני מוכן לקבל
את ההצעה שהועלתה כאמור.

החלטה זו ניתנה היום - 16.4.92

אברהם חלימה

שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית

לכנסת השלוש-עשרה

ירושלים, 1992 - התשנ"ב

דברי יושב-ראש הוועדה בדיון בדבר
אי-אישור רשימות מועמדים לפי
סעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת
=====

1. הזכות להיבחר הינה אחת מזכויות היסוד של האזרח במדינת ישראל. כך מתבקש מתוכנו של סעיף 6א של חוק יסוד הכנסת, התשי"ח-1958. אך עלינו לזכור כי: "חירות אין פרושה הפקרות, ויש נסיבות בהן חיונית הפעלתן של הגבלות כפי שחיונית נקיטת הליכים משפטיים עקב ביצוען של עבירות לסוגיהן". אלה דברי בית המשפט העליון בבג"צ 73/53, חברת "קול העם" בע"מ, פ"די כרך ז עמוד 871.

ובע"ב 32/84 אומר בית המשפט העליון את הדברים הבאים, (שם, שם בעמוד 276), בזו הלשון:

"לו ועדה המורכבת על טהרת המפתח המפלגתי היתה רואה חירות לעצמה להחליט מדי פעם, ברוב הרגיל שדרוש לכך, כי רשימה זו או אחרת פסולה מלהשתתף

בבחירות, בלי שיש הוראת חוק כלשהי המסמיכה אותה לכך ובלי אמות מידה ערכיות התומכות את שיקול דעתה והקובעת את הנסיבות בהן מותר השימוש בסמכות, עלול היה להיות בכך כדי להפחית באופן מהותי מכלליותה של הזכות המדינית של ההשתתפות בבחירות".

מטעמים אלה ודומיהם מצא המחוקק הישראלי לטוב מלפניו לחקוק את סעיף 7א' של חוק יסוד; הכנסת, הקובע לאמור:

7א. "רשימת מועמדים לא תשתתף בבחירות לכנסת אם יש במטרתיה או במעשיה, במפורש או במשתמע, אחד מאלה:

- (1) שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי.
- (2) שלילת האופי הדמוקרטי של המדינה.
- (3) הסתה לגזענות".

2. ברור לכולנו שסעיף 7א הנזכר, מגביל, במידה זו או אחרת את זכות - היסוד להיבחר שמתבקשת מסעיף 6 של אותו חוק.

בהקשר עם סעיף 7א ברצוני לציין את הדברים
הבאים:

א. עמדתם של השופטים המכובדים שקדמו לי
בתפקיד, היתה: כיוון שסעיף 7א הנזכר
מגביל זכות יסוד המוכרת על פי החוק,
יש לפרשו על דרך הצמצום ולא על דרך
ההרחבה.

ב. כן אציין כי:

"בעצבו את יסודותיו של סעיף 7א לא
כלל בו המחוקק את המרכיב של קיום
סכנה ברורה ומיידית או של אפשרות
מסתברת למימוש הסכנה העולה
ממטרותיה או ממעשיה של רשימה; או
כל מבחן דומה אחר הכרוך בין המעשה
המוקע לבין אפשרות מימושו. בכך
שינה המחוקק את המצב המשפטי עובר
לחקיקת התיקון לחוק היסוד".

אלה דברי בית המשפט העליון בע"ב 1/88
ניימן שפורסם בפ"די, כרך מ"ב, חלק
רביעי, עמוד 177 ואילך - (שם, שם מול
הפיסקה 8 ד').

ג. בהמשך הדברים שנאמרו באותו הערעור אנו
קוראים (שם, שם מול פיסקה 8 ו') את
הדברים הבאים:

"...מדבר הסעיף על מטרות ומעשים:
בדברו על "המטרה" הכוונה ליעדים
האידיאולוגיים אשר הרשימה שואפת
באופן מוחשי להשגתם ואשר הם בבואה
נכונה לכווני הפעולה המרכזית שלה.
הוראת החוק מתייחסת, לפי הבחנתנו,
למטרות ולמעשים המשקפים את מהותה
של הרשימה ושהם תולדה טבעית של
"זהותה"."

הסמכות שהוענקה בסעיף 7א, איננה
מיועדת לדברים שהם שוליים ואשר השלכתם
על המכלול הרעיוני או הביצועי איננה
משמעותית ורצינית.

הכוונה לתופעות כאמור בפסקאות (1) עד (3), שהן בגדר מאפיינים דומיננטיים הניצבים במרכז בין השאיפות או הפעילויות של הרשימה אשר למענם קיימת ופועלת הרשימה ואשר לשם קידום היא מבקשת ליטול חלק בבחירות. מטרה או מעשה שהם בולטים ואופייניים, כאמור, יכול, כמובן, שיהיו מלווים במטרות או במעשים נוספים. אולם בכל מקרה צריך לעלות מן הנתונים העובדתיים כי המטרות או המעשים כאמור בסעיף 7א הם בעלי המשקל והמעמד המרכזיים בין המטרות או המעשים האחרים של הרשימה, וכי יש מעבר לכך גם כוונה לממש את המטרות ולהביא להגשמתן.

בית המשפט העליון המשיך וקבע באותו הקשר כי:

"כל האמור לעיל לגבי המטרות והמעשים אשר צריכים להצטייר בבחירות וללא הותרת ספק של ממש כבעלי תכונות מן המנויות בפיסקאות (1) - (3), חל גם בשינויים הנובעים מהעניין על פרשנות התיבה "במשתמע".

כוונת ההוראה היא; כמתואר כבר, כי יש נסיבות בהן נלמדת המטרה, ובהן מסתברת מהותו או מגמתו של המעשה מבלי שמתלווה לכך הצהרה מפורשת או היגד ישיר, שהדברים נלמדים כאילו בגדר מסקנה מסתברת אף מבלי שהוצהר עליהם.

ד. מאפייניה של הדמוקרטיה בחייה המדיניים, החברתיים והתרבותיים של המדינה, סממן בולט שלה הוא ההקפדה על קיומן של החרויות וזכויות היסוד כמו הזכות להיבחר אשר הזכות להיבחר נמנית עליהן. אך סעיף 7א מבטא את רצונו של המחוקק לשים במקרים קיצונים ביותר מחסום לפעילות החותרת תחת עקרונות היסוד של המדינה וכפי שנאמר בבג"צ 620/85: מיעארי נגד יו"ר הכנסת, פ"די מ"א, חלק רביעי, עמ' 169, (210):

- האמור בסעיף 7א בא ליצור חיץ בין הפעילות הפרלמנטרית הלגיטימית לבין מעשים מן הסוג שתוארו בהוראת החוק האמורה, כאילו נאמר בו, כי אין להתיר נסיבות בהן יהיו מטרות

כאמור או מעשים כאלה חלק מן
המעמדים הפרלמנטריים שחבר הכנסת
שותף להם.

ובאותו בג"צ 1/88 הנזכר הוסיף בית
המשפט העליון ואמר:

"תולדות עם ישראל הן הרקע לכך
מדוע ראינו דווקא אנו הכרח
בביעורה של הגזענות עד כדי הכללתו
של איסור זה מפורש בנושא זה
בהוראות החוקתיות שלנו".

3. מדינת ישראל הינה "מדינה יהודית בארץ
ישראל" - כך נאמר במגילת העצמאות; והאקט
להקמתה נעשה "בראש וראשונה בתוקף זכותו
הטבעית וההסטורית של העם היהודי לחיות ככל
עם ועם".

הדברים האמורים מבטאים את חזונו של העם
ואת האני מאמין שלו אשר מחובתנו לשוותם
נגד עינינו "בשעה שאנו באים לפרש ולתת
מובן לחוקי המדינה" (בג"צ 87/53, פ"די כרך
ז' 871, 884) אך מדינת ישראל היא גם מדינה
דמוקרטית הן במובן המהותי והן במובן

הפורמלי, והיא "מושטת על יסודות החרות, הצדק והשלום לאור חזיונם של נביאי ישראל" ומבטיחה "שוויון חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין" - כנאמר במגילת העצמאות.

אומר חברי המכובד השופט גולדברג: שני ערכי יסוד אלה של מדינת ישראל, דהיינו: היותה מדינה יהודית וגם דמוקרטית, משלימים זה את זה והם מנשמת אפה של המדינה.

בית המשפט העליון נמנע (באותו ע"ב 1/88, שם, שם מול פסקה 11) מלתת הגדרה של המושג "דמוקרטי" אך קבע, במסגרת אותו ערעור כי:

"די אם נתייחס לשאלה מהי ההשלכה של המטרות והמעשים המיוחסים למערערת, על העקרון הקובע את זכותם של אזרחי המדינה לבחור ולהבחר, הנגזר ללא ספק, מאופיה הדמוקרטי של המדינה. על אחת כמה וכמה כאשר הדבר מהווה חלק ממערכה הבאה לפגוע בשוויון הכללי בין האזרחים בזכויות ובמעמד".

מכל מקום מגמת היסוד הראויה והרצויה, היא כי ינתן קיום לזכויות. בהתאם לכך העיוות שבהשקפות המובעות על ידי רשימה מסויימת ודובריה, או ההתנגדות ואף הסלידה שאותן היא מעוררת, וכן הרצון להתנער מכל אישור עקיף לעצם קיומה ולהפצת דעותיה, כל אלה אינם מניעים חוקיים מספיקים במצב המשפטי הקיים כדי לפסול רשימה מסויימת.

4. אשר להסתה לגזענות, ייאמרו הדברים הבאים: ההגדרה היחידה של הביטוי "גזענות" אנחנו מוצאים בחוק הענשין התשל"ז-1977 הקובע לאמור:

"גזענות היא רדיפה, השפלה, ביזוי, גילוי איבה, עוינות או אלימות, או גרימת מְדָנִים כלפי ציבור או חלקים של האוכלוסיה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע או למוצא לאומי - אתני, ועל אף שההגדרה הנזכרת, באה במסגרת החוק הפלילי, אף בית המשפט אמר באותו בג"צ 1/88 (שם מול הספרה 12):

"אינני רואה מניעה לכך שנסתייע בהגדרה זו גם לצרכי הבנת תחומיו של סעיף 7א לחוק היסוד, מבלי לרצות ליצור רשימה סגורה".

ובהמשך נאמר:

"בפיסקה (3) שבו יש התייחסות מילולית מפורשת להסתה ולא יכול, איפוא לעלות ספק בקשר לכך שהמחוקק ביקש להתייחס כאן לתופעת ההסתה".

ברור, איפוא, כי די בהסתה לגזענות על מנת לשמש סיבה לפסילת הרשימה. כך קובע החוק וכך מתבקש מהחלטתו של בית המשפט העליון.

מאידך גיסא, השימוש בהלכה היהודית כמסווה או כצידוק לגזענות, נדחה בתוקף על ידי בית המשפט העליון באותו ע"ב 1/88.

- א. מטרותיה או מעשיה של רשימה, נחשבים לאלמנטים חשובים להחלתו של סעיף 7א הנזכר על אותה רשימה.
- ב. המטרה חייבת להיות יעדה המרכזי של הרשימה ולא נושא טפל ושולי.
- ג. הרשימה פועלת למימושה של מטרה זו.
- ד. ההתמודדות בבחירות, הינה האמצעי למימושה של המטרה.

זהו סיכומה של ההלכה שחייבת להדריך אותנו בבואנו להכריע בבקשה העומדת לדיוננו. אך לא אשלים את דברי מבלי שאתייחס לנושא הראיות הדרושות להוכחת הטענה:

6. בע"א 32/84 (לט/ חלק שני / 225) נקבע: החומר הראייתי שמובא בפני רשות סטטוטורית כמו הועדה המרכזית, אינו חייב להיות מוגש דווקא בצורת ראיות הקבילות בבית המשפט; אם כי שאלת מהימנותן של ראיות אלה, הינה עניין שלרשות הסמכות לענות בו. מכל מקום ראיות אלה חייבות לשכנע את האדם הסביר ששומע אותן. זהו המבחן רבותי.

מאידיך גיסא, אותן הראיות הדרושות לשכנועה של הרשות חייבות להיות ברורות, חד משמעיות ומשכנעות.

בהתאם לכך לא סגי בהישענות הבלעדית של חומר שהיה רק בידי אחרים, וגם אין לסמוך על מסקנות שאליהן הגיעו אחרים על פי נתונים שהיו לפניהם. ויצויין הדבר בהדגשה; גם אם חומר הראיות שהיה בידי אחר מסווג כסודי, אין בעובדה זו כדי לפטור את הרשות (במקרה שלנו: הוועדה המרכזית) מחובתה ללמוד החומר בעצמה ותכריע בו על פי שיקוליה.

7. ומן הכלל אל הפרט: נטען לפנינו כי תנועת "כך" וכן תנועת "כהנא-חי" אין הן אלא המשך של תנועת "כך" אשר נפסלה בעבר על ידי בית-המשפט. המבקשת אף מעלה (עמוד 8 ואילך של בקשתה) נתונים מסויימים שעליהם סומכת את בקשתה. כן נטען שתנועת "מולדת" חייבת להפסל מטעמים דומים.

חברי הוועדה המכובדים, בוודאי הספיקו לעיין
בנתונים אלה; ומוכנים לענות על השאלה: אם
מספיקים נתונים אלה לצרכי הפסילה או לא? ואם
כן; האם הפסילה לפי פיסקה (2) או (3)?

כשאנו באים להשיב על שאלות אלה, אל לנו להיתפש
למילותיו של סעיף 7א. פרשנות מילולית עלולה
להביא אותנו לתוצאות מרחיקות לכת ואולי גם
בלתי מתקבלות. לא האידיאולוגיה הערטילאית של
הרשימה היא שיצרה את הצורך בהגנה ובאמצעי המנע
המגולמים בסעיף הנזכר אלא הצפייה מהפגיעה של
אידיאולוגיה כזו באופייה ובצביונה של המדינה
(דברי חברי הנכבד השופט גולדברג).

עתה רבותי, ניגש להצבעה שמית. אבל לפני כן,
האם יש מי שרוצה להגיב? אני מבקש לומר את
הדברים בתכלית הקיצור כי צפוי לנו עוד לילה
ארוך.

אלה הם העקרונות שנקבעו. ליקטתי את הדברים
מפסק דין זה ואחר. אלה הם העקרונות שצריכים
להדריך אותנו בבואנו להחליט אם לפסול את תנועת

מולדת או לאשר אותה וכך גם בבואנו להחליט על
הרשימות האחרות.

אברהם חלימה
שופט בית-המשפט העליון (בדימוס)
יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת השלוש-עשרה

ירושלים, 1992 - התשנ"ב